

**R. P. Martini De Esparza Artieda, Navarri, Theologi Societ.
Iesv, Cvrsvs Theologicvs**

In decem Libros, & duos Tomos distributus, Ivxta Methodvm, Qva In
Scholis Societatis Iesv communiter traditur annis quaternis

Continens Primam Partem, & Primam Secundæ D. Thomæ. Ad Alexand.
VII. Pont. Max.

Esparza Arteida, Martin de
Lugduni, 1666

XV. Vtrum possibilis sit pura omissio libera?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94815](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94815)

est de se, æque potente potentia proxima ad assensum, & dissensum, esse diuersæ speciei ab assensu elicito absque eiusmodi potestate. Quia in priori euentu actus est opinatiuus, vel fidei: in posteriori verò euentu est actus scientiæ, quem patet esse intrinsecè diuersum ab utroque illo priori actu. Negatur igitur antecedens, & retorquetur potius argumentum, iuxta superius dicta art. 2. & 3. circa eandem comparationem.

Art. 3. Ad secundam confirmationem, cognitio abstractiua circa obiectum contingens, dependet, quoad entitatem ex motiuis, quibus assentitur, & quibus dissentitur. Quoad veritatem verò, & falsitatem, dependet ex eo, quod ipsum contingens detur, vel non detur à parte rei. Fieri autem potest, vt ea motiua sint profus eadem, dato, & non dato à parte rei ipso contingenti, de quo est affirmatio, vel negatio, ideoque fieri potest, tum vt sit vera, tum vt sit falsa cognitio, manente inuariata in se intrinsecè entitate eius. At fieri non potest, vt motiua, quibus adharet, & quibus resistit actus voluntatis, & à quibus proinde, vt sibi propositis ab intellectu, dependet quoad entitatem, maneat similiter inuariata, & vno eodemque modo proposita ab intellectu, voluntate operante liberè, eademque operante necessariò, vt patet ex dictis in ista, & præcedenti questione. Patet igitur nullam esse paritatem rationis.

Art. 4. Ad tertiam confirmationem. Actus efficaciter, & omninò determinatè imperans alium actum, seu quoquomodo omninò prædeterminans efficaciter voluntatem ad alium actum, se ipso formaliter, & præcisè ex vi sui motiui superat omnem difficultatem, omniaque motiua auertentia ab actu imperato; ideoque actui imperato, ex quo sic imperatus est, nihil superest præstandum in hoc genere, sed adharet motiui suo peculiari, absque resistencia, & victoria motiui cuiusquam contrarij, neque est comparatiuus motiuorum inuicem impossibilem, vt potè non repugnantium amplius sibi inuicem, aut contendendum de victoria. Opposita omnia conueniunt actui immediatè libero, minimeque præimperato efficaciter, & omninò determinatè. Differunt ergò intrinsecè, actus ita imperatus, & non imperatus, ac proinde fieri minimè potest, vt idem actus transcat de non imperato in imperatum, aut è conuerso. Quapropter actus immediatè liber habet bonitatem amabilem reflexè, vel actu gaudij consequenti ad existentiam ipsius, vel amore purè concomitanti, vel desiderio sui pro tempore antecedenti; non verò amore efficaci, & determinato, priori prioritate naturæ; quia quoad hoc est manifesta ex modò dictis ratio discriminis inter ipsum, & actiones exteriores.

Ad 4. Negatur antecedens, ex quo rectè ibi inferitur ea consequentia. Ad primam illius probationem. Causæ purè physice non sunt comparatiuæ effectus quem producant, cum effectu, quem prætermittunt, aut impediunt, sicut dictum est, esse comparatiuam voluntatem, quatenus liberè eligentem; ideoque non tenet paritas. Ad alteram probationem à priori; licet comprincipia requisita ad odium, ex.gr. nullum prædicatum, nullamque perfectionem peculiarem conferant directè amoris, conferunt nihilominus indirectè, quatenus necessitant voluntatem, vt non eligat amorem, nisi conferendo ipsi prædicatum intrinsecum resistentis motiuis allicientibus ad odium, eademque reiicientis, vt dictum est saepe.

Ad 5. Peccatum e.g. infidelitatis, essentialiter inuitabile absque auxilio gratiæ supernaturali, est intrinsecè connexum cum ipso, non tamen ob id est supernaturalis, sed potius est intrinsecè infranaturale. Quia intrinsecè est deterius ex genere suo, quàm peccatum vitabile, & perpetrabile, nullo præexistenti comprincipio supernaturali, ex parte voluntatis; qua-

tenens quod non est vitabile absque gratia supernaturali, se ipso formaliter, ac intrinsecè resistit illustrationi, & inspirationi supernaturali; contemnit motiuum supernaturale, & auertitur à Deo, vt auctore supernaturali, quod quidem est deterius ex genere suo, quàm contemnere motiuum honestum naturale, & auerti à Deo solum vt auctore naturali, atque resistere cognitioni, & complacentiæ vocanti ad hæc bona. Oppositum enim, & priuatiuum melioris est deterius. Supernaturale autem dicitur aliquid, quia ratione suæ perfectionis excedit, quæ sunt debita naturæ; non verò quia ratione suæ imperfectionis, & malitiæ, excedit mala possibilia ex vi naturæ secundum se, eaque de causâ connectitur, cum donis supernaturalibus, præcisè propter contemptum illorum sibi intrinsecum.

Ad 6. Actio intrinsecè victrix difficultatum, non potest existere nisi difficulter, id est, nisi præexistentibus iis, quæ conantur impedire existentiam eius; sicut ingratitudo non potest existere, nisi præexistenti benefici, quod tamen mouet ex se ad gratitudinem, & omissionem ingratitudinis. Nec extitissent martyres, nisi extitissent Tyranni, quorum tamen conatus directè, & principaliter erat, ne illi essent martyres, sed idololatræ. Dictum autem est, actum liberè elicitem, esse intrinsecè superatiuum difficultatum, quas ingerunt motiua allicientia ad oppositum. Imponit quoad hoc exemplum operationum externarum, quarum difficultates quatenus valentes impedire existentiam ipsarum, superantur, immediatè per actus internos, ideoque necesse nequaquam est, vt tales operationes variantur intrinsecè, ex eo, quod adsint, vel desint difficultates auocantes voluntatem ab imperio interno ipsarum, & certius est esse extituras, si non adsint difficultates, vel adsint minores. Quare argumentum solum conuincit de huiusmodi actionibus, & effectibus purè physicis, vt potè non comparatiuis eorum, quæ sunt pro, & contra, iuxta observationem præmissam supra art. 3.

Ad 7. Quo vtuntur Ripalda, & nonnulli alij, patet ex dictis supra q. 4. Adde rationem præcipuam ibi traditam distinctionis specificæ inter dilectionem Dei in via, & in patria, confirmari posse à simili ex D. Thoma de verit. q. 14. art. 8. ad 3. vbi probat diuersitatem specificam fidei, & visionis, his verbis: *Veritas prima est obiectum visionis patriæ, vt in sua specie apparet; fidei autem, vt non apparet. Unde etsi idem re sit vtriusque actus obiectum, non tamen est idem ratio: & sic formaliter differens obiectum, diuersam speciem actus facit.*

QVÆSTIO XV.

Vtrum possibilis sit pura omis-
sio libera?

IDEATUR esse possibilis. 1. Quia in cuius potestate est, vt velit, & nolit, est etiam eo ipso, vt velit, & purè non velit, seu vt suspendat præcisè actum volendi. Ex eodem namque motiui, ex quo potest nolle aliquid, seu directè, seu reflexè; potest etiam purè non velle, seu suspendere actum volendi, absque vllò actu nolendi. Nempè quod sufficit ad plus, eo ipso sufficit ad minus.

2. Non solum vtrilibet ex eligibilibus, & electionibus seorsim, inest imperfectio, ob quam liberè reiici possit à voluntate, sed etiam vtrique simul, seu simultati vtriusque. Quia fieri non potest, vt in
col

collezione imperfectorum, seu quorum singulis inest imperfectio aliqua, desint imperfectiones; maxime si eadem illa singula non sint inuicem perfectiua sui, qualia profecto sunt extrema omnia, circa quae versatur libertas humana. Ergo eadem ratione, quae potest voluntas reicere vnumquodlibet motiuum, & omittere vnamquamlibet electionem positiuam seorsim; potest etiam reicere, & omittere totam collectionem motiuorum, & actuum positiuorum. Quod est pure omittere, seu exercere libertatem, absque aliquo actu positivo.

3. Libertas iuxta communem, & ab omnibus receptam diuisionem eius; alia est contrarietatis, seu quoad specificationem; alia contradictionis, seu quoad exercitium tantum. Similiter praeccepta alia sunt affirmatiua, alia negatiua, & consequenter peccata, alia sunt commissionis, seu transgressionis, alia omissionis. His autem diuisionibus nullus esset locus, si repugnaret pura omiffio libera, quae videlicet negata omnis libertas versaretur inter duos actus positivos, seu directos, seu reflexos, vel alterum directum, alterum reflexum; atque omne praecceptum, si quidem ex suo conceptu obligat ad aliquod determinatum exercitium libertatis, obligaret ad aliquem actum positiuum, nullaue posset esse obligatio ad solam negationem actus. Ac demum sicut in conceptu cuiusvis peccati includitur exercitium libertatis, includeretur etiam actus aliquis positiuus, cuius productio dicitur commissio.

4. Eo ipso, quod voluntas sit libera ad aliquem sumum actum, est etiam libera ad maiorem, vel minorem intensiorem eius. Nec enim fieri potest, ut sit libera ad substantiam actus, quin sit libera, ut ad illum adhibeat pro libito conatum, quantum vult, seu maiorem, seu minorem. Nam quod permittit, ut nullus adhibeatur conatus, permittit utique, ut quantumlibet paruus adhibeatur. Ergo si contingat voluntatem in nullo suo actu velle adhibere summum conatum, hic & nunc absolute possibilem, nec possit pure omittere vllam partem conatus possibilem hic & nunc pro determinanda intensiione primi actus directi, erit necessarius alius actus reflexus, & rursus alius pro determinanda intensiione primae reflexionis, & sic in infinitum. Dabitur ergo processus infinitus in actibus; quod est inconueniens. Idem inconueniens sequitur ex potestate libera volendi, & nolendi reflexe quemlibet actum directum per alium reflexum, & hunc per alium sine fine: cuiuslibet enim actui libero inest, & bonitas, & difficultas, ratione quarum est volibilis, & nolibilis, seu non volibilis reflexe, redeunte semper eadem ratione nouae reflexionis natura prioris, neque vllus actus, seu directus, seu reflexus, seu volitiuus, seu nolitiuus potest esse impeditiuus noui actus reflexi natura prioris respectu sui; quia non potest impediri, quod est natura prius, per id, quod est natura posterius. Ergo si nulla ex reflexionibus possibilibus posset pure omitti, daretur necessario infinita actuum series, quoties elicitur liberè aliquis actus.

5. Actus liberè elicitus, liberè conseruatur, cum peculiari pro singulis instantibus potestate, ac indifferentia ad volendum, & nolendum vltiorem conseruationem eius. Ergo si nulla voluntatis indifferentia posset exerceri, ac determinari per puram omissionem, necessarii essent, pro conseruatione cuiusque actus liberi, tot alij actus realiter inter se distincti, quot essent instantia, seu partes temporis inuicem discernibiles per intellectum, pro quibus continuaretur conseruatio actus. Quod per se apparet incredibile, & ex eo ostenditur esse falsum, quia quae se solis sufficiunt ad primam existentiam rei, sufficiunt quoque se solis ad conseruationem eius; nec fieri po-

test, ut permanente causa adaequata effectus, non permaneat sufficientia ad conseruationem eius, tametsi nihil superaddatur aliud. Si quidem ergo actus liber potest elici pro primo instanti, absque alio actu circa eam durationem ipsius, poterit similiter conseruari, nullo alio superaddito actu circa conseruationem. Ergo nolitio libera conseruationis potest suspendi per puram eius omissionem.

6. Deus potest pure omittere omnes suos actus liberos circa res creatas. Ergo & voluntas creata. Patet consequentia. Quia voluntas creata, quatenus libera, est domina sui actus, sicut Deus sui, & est participatio, ideoque imitatio libertatis diuinae, quoad ea, de quorum conceptu non est infinitas, quae sane non est de conceptu omissionis. Antecedens non potest in dubium reuocari, iuxta sententiam de constitutione, seu complemento intrinseco actuum Dei liberorum per aliquid extra Deum. Quia fieri potest, ut nihil detur a parte rei distinctum a Deo, sed detur pura negatio omnium distinctorum a Deo. Manifestum autem est nihil positiuum quatenus tale, & quatenus diuersum ab alio positivo, vti est diuersum non volens a volenti, constitui, aut compleri posse intrinsece per aliquid pure negatiuum.

Deinde probatur vniuersaliter antecedens. Primo, quia tam nihil interest Dei vtrumque extremum contradictionis, seu contrarietatis cuiusvis creaturae, siue copulatiue, siue vagè consideratum, quam nihil interest eiusdem vtrumlibet extremorum seorsim, & determinatè sumptum. Nihil igitur creatum, nullaue complexio creata, vtrumque considerata, potest inducere in Deum necessitatem, seu vagam, seu determinatam exercendi alicuius actus positivi circa obiecta creata, sed potest de facili contemptim, & pure omiffiue se habere circa ipsa. Deinde maior, magisque ampla adstruitur indifferentia in Deo, si dicatur indifferens etiam ad pure omittendum. Indifferentia autem digna Deo, quaeque proinde necessariò ipsi inest, est maxima, & summè ampla. Denique nulla peccata potest velle Deus, cum sit de conceptu peccati, ut sit contra legem, voluntatemque diuinam, sed neque dici potest nolle Deum ea peccata, quae perpetratur de facto; cum sit impossibile id fieri, seu euenire, quod Deus non vult, ut fiat, seu eueniat, iuxta illud Gen. 50. 39. *Num Dei possumus resistere voluntati?* Ergo diuina voluntas pure omittit peccata, quae committit voluntas humana.

Art. 1. Respondetur. Indifferentia proxima voluntatis ad quemlibet actum electiuum, includit in suo conceptu intentionem efficacem finis. Nemo enim eligit medicinam, aut pugnam, aut studium, nisi praesentata sanitate, aut victoria, aut scientia, & sic de aliis eiusmodi. Nempe finis se habet in eligibilibus, sicut principia in demonstrabilibus, ut dicit Philof. 2. Phyl. tex. 89. & alibi. Vnde sicut intellectus non potest elicere conclusionem, nisi praecognito principio, ex quo illa sequitur; ita voluntas non potest eligere medium, nisi praesentato fine, ad quem illud ordinatur. Intentio autem efficax finis non minus necessitat voluntatem ad volendum efficaciter, atque eligendum aliquod ex mediis sibi propositis, quando plura proponuntur ab intellectu, quam necessitat ad volendum efficaciter medium, quod proponitur tanquam vnicum. Quia qui vult aliquid, necesse est, ut velit omnia requisiata ad illud, dependentia a sua voluntate, nec fieri potest, ut ea pure omitat, prout dictum est q. 13. ar. 7. Tam autem necessarium est vagè, ac indeterminatè aliquod medium respectu finis consequibilis per vtrumlibet ex pluribus, quam necessarium est determinatè medium vnicum respectu finis non consequibilis, nisi per illud. Ergo intentio efficax finis non minus necessitat vagè,

ac indeterminatè ad aliquem actum electionis, quando suppetunt plura media, inter quæ versatur indifferentia voluntatis, quam necessitatè determinatè ad actum electionis vnici medij; ac proinde tam fieri non potest, vt voluntas pure omittat omnia media collectiue, ad quorum quodlibet determinatè sumptum est indifferens, quàm fieri non potest, vt pure omittat medium, quod sibi proponitur, tanquam vnice requisitum. Ergò indifferentia voluntatis est essentialiter coniuncta cum necessitate vaga ad aliquem actum electionis; nec fieri potest, vt determinetur per puram omissionem omnium collectiue, & electionum, & eligibilium.

Art. 2. Rursus indifferentia voluntatis includit in suo conceptu inclinationes ad opposita, & inuicem impossibilia, vt dictum est supra, quibus proinde omnibus impossibile est, vt simul, ac collectiue satisfiat. Impossibile igitur est, vt voluntas indifferens in actu primo, determinetur in actu secundo, quin resistat alicui inclinationi præexistenti in ipsa, eamque superet, & vincat difficultatem non assentiendi eidem. Resistentia autem, & conatus superandi, atque victoria, non sunt nomina pure negationis, sed significant aliquid positium. Implicat enim in terminis aliquem resistere, superare, ac vincere; & tamen nihil agere, nullaque exerceri actione, sed esse in otio, penitusque vacare. Ergò determinatio in actu secundo voluntatis indifferens in actu primo, ex suo conceptu est actio positium.

Art. 3. Eodem recidit, quòd voluntas est potentia rationalis, ideoque quando est indifferens, non potest determinari nisi rationaliter, nempe ex aliquo motiuo proposito sibi per rationem, adhærendo, atque assentiendo illi; nec potest dimittere aliquod motiuum sibi propositum, nisi propter aliquod aliud motiuum simul propositum. Vnde fit, vt quicumque dimittit aliquod bonum sibi propositum, interrogatus cur illud dimittit? semper respondeat: Ob hoc aliud bonum. Nec fieri potest, vt nulla eiusmodi responsio suppetat determinanti se liberè. Impossibile autem est, vt voluntas vniiformiter, eodemque prorsus modo se habeat, & circa motiuum, seu bonum quod dimittit, & circa motiuum, seu bonum, propter quod dimittit: sed necesse est, vt afficiatur ad alterum, dum refugit, ac supersedit ab altero.

Art. 4. Impossibile itaque est, vt voluntas pure omittat omnia motiua sibi proposita: idest, vt determinetur in actu secundo, nullo motiuo ipsam determinante, atque exercente in actu secundo vim suam motiuam; vtque vincantur aliqua motiua, nullo motiuo obtinente victoriam super ea quæ vincuntur; aut (quod non minùs dissonat) nihil obtinente motiuo, quod præualeat, vltra id, quod obtinet motiuum postpositum. Porro satisfacere his minimè potest, quod à nonnullis dicitur; dari in voluntate pure omittente, amorem virtualem, seu consensum interpretatiuum, erga motiuum, propter quod pure omittit; idque, quia futurum esset, vt voluntas non pure omitteret, si non adesset tale motiuum determinatè, tamen adesset cetera motiua, quæ simul illi proponuntur; atque hanc futuritionem conditionatam, vt quidam dicunt, esse intrinsecam pure omissioni, qua de facto exercetur voluntas, atque indistinctam realiter ab eadem omissione. Hoc, inquam, satisfacere minimè potest. Primum; quia, quod est aliquid virtualiter, & interpretatiue tantum, necesse est, vt sit formaliter, & explicitè aliquid aliud. Nam, vt cetera desint omnia, hoc, vt minimè, deesse minimè potest; nempe, vt cui virtualiter, & interpretatiue, seu moraliter, seu alio quouis modo conuenit esse aliquid, hoc ipsum esse virtualiter, & interpretatiue, aut moraliter, conueniat formaliter, & ex-

plicitè, & non rursus virtualiter, & interpretatiue, aut moraliter, ne alioquin eiusmodi, seu virtualitas, seu interpretatio, seu moralitas sit prorsus nugatoria, abeatque inaniter in fumum. Pura autem omisso est purum nihil, purumque non esse; ideoque nullum esse, potest illi conuenire formaliter, & explicitè, nihilque verè, & cum proprietate sermonis dici de ipsa potest affirmatiue, prout dicitur de quocumque verè, & propriè dicitur ipsum esse, seu virtuale, seu interpretatiuum, seu morale.

Art. 5. Deinde nulli contradictorio conuenire potest, vt virtualiter, & æquialenter sit alterum contradictorium, quoad aliquid proprium ipsius; cum distet summè à suo contradictorio, sitque summè dissimile ipsi, atque eidem oppositum quoad omnia prædicata propria ipsius. Pura autem omisso est purum contradictorium omnis actus. Nulli igitur actui æquialere potest pura omisso; sicut caritas non potest æquialere viui, nec potest moraliter reputari perinde, atque actus aliquis videndi. Iam futuritio conditionata actus omissi, si non adesset tale determinatè motiuum omittendi, per quam futuritionem exponitur ea virtualitas, æquialentia, & moralitas. Ea, inquam, futuritio conditionata non datur etiam ipsa pure conditionatè à parte rei. Alioquin voluntas non determinaretur absolute per talem futuritionem conditionatam, sed pure conditionatè. Quia quod non est absolute à parte rei, nullum effectum formalem, aut denominationem potest communicare absolute. Quare eadem ratione repugnat, vt insit futuritio ista conditionata voluntati pure omittenti, qua repugnat, vt insint eidem cetera modò reiecta, in quorum subsidium inuenta illa fuit.

Art. 6. Dum autem dicitur eiusmodi futuritionem conditionatam esse indistinctam realiter à pura omissione, implicatur in terminis. Quia futuritio conditionata posita absolute à parte rei non est purum nihil: cum opponatur contradictoriè non futuritioni conditionatæ, quæ non futuritio, seu negatio est purum nihil; atque contradictorium puri nihili est aliquid. At pura omisso est purum nihil. Repugnat verò manifestè, vt quod non est purum nihil, sit indistinctum realiter à puro nihilo; idest, vt aliquid non sit aliquid, sed sit omnino nihil. Verum nec dici potest, eandem futuritionem conditionatam ex vna parte esse exercitium, & determinationem voluntatis creatæ, & ex alia parte esse indistinctam reipsa à scientia Dei; Quia exercitium, & determinatio voluntatis creatæ dependet à voluntate creatæ, tanquam à suo principio, & incipit esse in tempore; quæ repugnant scientiæ Dei essentialiter æternæ, & æterni principij. Moneo circa hæc, quod soleo sæpè alias, vt dum proferuntur verba, transferatur mens ad objecta significata, eaque conetur discernere, & ab illis verbis, & à confusa aliorum significabilium apparentia quasi phantastica, & umbratili: quo facto conspicietur clarè, nihil eorum subsistere reipsa à parte rei, quæ proposita fuere ex mente modernorum, ad defendendam præminentiam motionis ex parte motiui, ob quòd omittit voluntas, dum pure omittit, comparatione aliorum motiuorum, ob quæ non omittit de facto.

Art. 7. Postremò nulla potest esse inclinatio ad purum nihil, utpote expers omnis bonitatis, quæ est obiectum adequatum omnis inclinationis, vnde nullum potest esse principium pure negationis, secundum se, & directè, quia omne principium determinatur, & transit de actu primo in actum secundum ex præexistenti inclinatione ad eam partem, cui acquiescit, seu circa quam exercetur, quandoquidem nihil moueri, ac determinari potest, nullo prius impellente, ac determinante, nullaque præexistente vi impulsiva

impulsiva, & inclinat ad terminum, in quo sistit ipsum principium. Quæ quidem ratio convincit multo clarius respectu voluntatis, quæ scilicet ex suo conceptu est potentia appetitiva, & quæ proinde moveri, ac determinari minimè possit, nisi ratione bonitatis præapprehensa. Nulla autem ratio bonitatis apprehendi potest in pura negatione actus, idest, in pura negatione habentis aliquam bonitatem. Fieri igitur non potest, ut voluntas præferat omnibus suis actibus hic & nunc possibilibus, puram negationem eorum, quia fieri non potest, ut intellectus eam proponat tanquam præminentem, vel etiam æqualem actibus: cum sit per se notum, quodvis aliquid, cuius nihilo præminere. Vbi est advertendum voluntatem non moveri ab intellectu, quatenus proponente bonum negatione absoluta, & secundum se præcisè, sed bonum, bonitate relativa, & perfectiva ipsius voluntatis, mediante exercitio eius circa tale aliquod obiectum; movet enim, ut applicet se tali, vel tali determinatè obiecto, utque circa ipsum potissimum exercetur. Quod fieri non potest, nisi proposita bonitate exercitij libertatis circa obiectum, simul cum bonitate obiecti in se. Cum ergo nulla possit occurrere bonitas, aut umbra bonitatis in pura negatione, seu pura omissione actus, patet nullum obiectum proponi posse ab intellectu, ut purè ommissibile, sed tantum, ut ommissibile propter aliud obiectum, & per prosecutionem alijs obiecti. Ex his igitur omnibus concluditur repugnare puram omissionem liberam, atque oppositæ sententiæ auctores non aliter in eam incidere potuisse, quam delusos similitudine superius improbat in questione præcedenti ex causis necessariò agentibus, quæ possunt impediri extrinsecus ab omni sua actione, per actionem causæ potentioris: cuiusmodi nihil accidere potest, ut patet, in determinatione voluntatis, immediatè libera, de cuius nimirum conceptu est, ut sit ab intrinseco.

Ad 1. Elementa, & mixta possunt gignere simul, & corrumpere, neutrum tamen horum præstare possunt seorsim, esto utrumvis sit minus, quam utrumque. Certe purè corrumpere nunquam possunt, quia ad purum malum, adeoque ad puram corruptionem nulla est actio, nullaque vilius principij sufficientia, actiuitas, aut inclinatio. Hac igitur ratione potest similiter voluntas, dū est indifferens ad aliquid, impedire, ac omittere unum suum actum per alium suum actum; non tamen potest, aut purè omittere, quin aliquid agat; aut purè agere, quin aliquid omitat; licet utrumvis horum sit minus, quam utrumque simul. Quia videlicet eiusmodi minus est impossibile ex suo conceptu, ut patet ex dictis. Deinde pura omisso non est proprie minus, sed est purum nihil, ad quod seorsim, & secundum se nulla vilius principij sufficientia, inclinatio, aut determinatio esse potest. Cum omne nihil, seu nō esse, omnisque impeditio efficiendi sit propter aliquid, & ex adhæsiōe positiva ad aliquid impossibile cum eo, quod impeditur, quominus existat, sitque impossibile, ut aliquid impediatur quominus sit, nulla re existente impossibili intrinsece cum eo, quod impeditur.

Ad 2. Ad ommissibilitatem alicuius, seu obiecti, seu operationis, non sufficit, quod insit illi aliqua imperfectio, seu defectus bonitatis, sed opus insuper est, ut adsit aliquod oppositum præminens: Alioquin posset voluntas ipsam quoque puram omissionem purè omittere simul cum cæteris eligibilibus, & electionibus; quod manifestè implicat in terminis. Opus est itaque, ut in exercitio, & determinatione voluntatis appareat aliqua bonitas, quæ præponderet, vel saltem æquiperderet exercitio, ac determinationi omisissæ. Hac autem apparentia repugnat ex terminis, ut dictum est, puræ omissioni, seu puro nihilo

R. P. Esparza Curs. Theol. Tom. I.

omnium eligibilium, & electionum.

Ad 3. Libertas puræ contradictionis, & quoad exercitiū tantum, non distinguitur, à libertate contrarietatis, & quoad speciem actus, relatè ad omnia obiecta simultanéè proposita voluntati. Certum namque est, eum qui potest omittere aliquem actum, eo ipso posse velle omittere illum, & posse affici ad motum propter quod potest omittere, illudque profectui positiuè. Qui sanè actus est specie distinctus ab omisso. Itaque libertas solius contradictionis, seu quoad exercitiū tantum, qualis sola agnoscitur à D. Thoma, & alijs, respectu felicitatis secundum se, non est potestas simultanea, & directà ad actum, & omissionem eius, sed est potestas ad actum, coniuncta cum potestate impediendi illum tantum indirectè per applicationem, aut diversionem virium animæ ad obiecta alia disparata, vel per ligamen vltus rationis. Libertas contrarietatis superaddit potestatem simultaneam directam ad velle, & nolle, seu ad amorem, & odium respectu eiusdem obiecti, aut ad volendum hoc, & oppositum, aut ad actum, & nolitionem actus. Similiter præceptum non dicitur negativum relatè ad totam collectionem actuum hic & nunc possibilium voluntati, sed relatè ad actum aliquem determinatum, ad cuius omissionem obligat, siue necesse interim sit, siue non sit, aliquem alium actum elicere. Itaque præcepta affirmativa differunt à negativis; quia affirmativa obligant directè ad actum determinatæ speciei, aut collectionis, & indirectè tantum ad omissionem omnium impossibilium cum illo actu. Præcepta negativa è conuerso obligant directè ad omissionem actus similiter determinati, & indirectè tantum, ac vagè ad actum aliquem intrinsece connexum cum tali omissionem, uti exponitur q. 39. de Iustit. Consequenter peccatum omissionis, quo violatur præceptum affirmativum, dicit de formali omissionem actus præcepti, & tantum de materiali, actum, qui est causa, vel occasio eius omissionis, ut dicit D. Thomas q. 71. art. 5. eodemque proculdubio sensu loquitur in re simili q. 6. art. 3. licet non vsque adeo clarè, ac distinctè. E conuerso peccatum commissionis, quo violatur præceptum negativum, dicit de formali actum prohibitum, & tantum de materiali omissionem actus impossibilis cum prohibito. Ex quibus patet omnes eiusmodi divisiones saluari optimè independentè à pura omissionem.

Art. 1. Ad 4. Intensio actuum intellectus, & voluntatis non componitur ex gradibus realiter inter se distinctis, sed unusquisque actus se toto intrinsece est tantæ determinatæ intensiōis, sicut est talis determinatæ speciei, ut alibi ostensum est. Vnde indifferentia voluntatis simul, ac indivisim determinatur per quolibet eius actum ad tale motuum, & ad tantam intensiōem eiusdem actus. Deinde non convenit voluntati specialis vlla indifferentia directà, & immediatè ad maiorem, vel minorem intensiōem sui actus; sed sed semper, ac necessariò operatur cum omni conatu hic, & nunc sibi proximè possibili, ut infra ostendetur q. 34. Vtrius autem ratione obstruitur aditus processui infinito sine pura omissionem, quod attinet ad istud caput intensiōis. Quoad seriem actuum natura priorum reflectentium sine fine, patet ex dictis in questione præcedenti ad 3. art. 4. ibi enim innuit nullum actum esse intrinsece indifferentem, ut imperetur, vel non imperetur efficaciter per alium actum natura priorum. Vnde negatur suppositum obiectiōis, quoad hanc partem.

Art. 2. Præterea his omnibus utcumque transmissis, nequit intellectus cognoscere, & representare voluntati cū claritate, & distinctione sufficienti, alias, atque alias reflexiones sine fine circa intensiōem, aut extensiōem cuiusque actus. Quia cum sit poten-

E e

cia

tia finita, sistit alicubi necessariò, ibidemque sistat voluntas necesse est; imò nulla saltem plerumque ad est eiusmodi reflexionis affectuæ cognitio, & actualis aduertentia, sed solum repræsentatur directè obiectum, vt valde, aut parum amabile, absque vltiori cognitione, & aduertentia de magna, vel parua amabilitate, aut inamabilitate ipsius amoris directi, vt experientia liquet, & insuper ex eo, quòd eiusmodi reflexiones præterquam quòd sunt valde operosa, & difficiles, vtpotè valde remota à sensu, & imaginatione, nihil conferunt ad finem præintendum, ideoque finis ipse non mouet, & applicat ad illas voluntatem, & inde intellectum.

Ad 5. Sicut indifferentia voluntatis in actu primo conseruatur superadditis solis nouis durationibus eius supra priores, ita etiam actus liberè elicit conseruantur superadditis solis nouis durationibus ipsorum: & sicut iidem actus se ipsis formaliter impediunt nolitionem primæ suæ existentia, omnesque alios actus impossibiles cum eadem prima existentia, ita deinceps se solis similiter impediunt nolitionem suæ conseruationis, omnesque actus impossibiles cum eadem conseruatione. Vnde dum conseruatur actus liberè elicitus, datur pro singulis interuallis temporis discernibilibus inuicem, nouum exercitium libertatis, sola nouitate durationis afficientis actum primum libertatis, & actum secundum iam ante elicitum, nec est opus vllò alio actu reflexo, vel omissione actus reflexi; imò est impossibilis, saltem vt plurimum, omnis eiusmodi reflexio realis affectiua circa conseruationem, propter incogitantiam actualem intellectus de tali reflexione, deque conuenientia eam superaddendi, vti nuper dicebatur in simili. Quòd si quando cogitetur reflexè de conuenientia conseruandi aliquem actum per horam, quadrantem, &c. tunc concipitur liberè propositum reflexum, aut nolitio permanendi in tali actu per tale determinatum temporis interuallum. Neque verò multum, nedum infinitè progreditur eiusmodi consideratio reflexa, ob rationem paulò prius indicatam. Nulla igitur est opus pura omissione libera.

Ad 6. Si aliquid creatum simul esset, & non esset; aut nec esset, nec non esset; eo ipso Deus non esset, sed esset chimæra, vt dictum est in quæst. 36. de Deo. Quare ad existentiam Dei est necessarium, vt vel determinatè sint res creatæ, vel vt determinatè non sint. Eadem igitur ratione bonitatis suæ infinitæ, qua necessitatur Deus ad amorè efficacem sui; necessitatur etiam, vt velit determinatè, aut determinatè nolit existentiam rerum creatarum, vel certè vt velit, aut nolit illam impedire. Quia qui vult aliquid, necesse eo ipso est, vt velit omnia requisita ad illud eo modo, quo requisita sunt, vt dictum est supra quæstione 13. art. 7. Vnde apparet, repugnantiam puræ omissionis in Deo non fundari in aliquo tenente se ex parte creaturarum, sed in sola bonitate Diuina; atque ideo possibilitatem eiusdem puræ omissionis non pertinere ad amplitudinem indifferentiæ decentis Deum. Quia non pertinet ad ipsam, indifferentia Dei ad amorem efficacem sui. Consequenter respectu peccatorum est indifferens Deus, vt vel ea efficaciter nolit, seu, vt efficaciter velit eadem impedire, vel vt efficaciter nolit eadem impedire, seu, vt velit permittere: vult autem efficaciter impedire ea omnia, quæ non perpetrantur de facto: ea verò, quæ perpetrantur de facto, efficaciter vult permittere, idest, positinè, & efficaciter vult non habere suam nolitionem impeditiuam eorum. Quapropter respectu nullius peccati se habet, aut potest habere Deus purè omissionè. Negatur igitur antecedens argumenti, quod manifestius est falsum, quàm consequens, quandoquidem, quæ militant

aduersus consequens, militant etiam aduersus antecedens, idque clariss: & est aliquid præterea speciale aduersus antecedens, vt patet consideranti, quæ circa vtrumque dicta sunt.

QVÆSTIO XVI.

Vtrum actus liberi diuidantur in morales, & non morales?

IDENTVR non rectè diuidi: tum quia omnes actus liberi sunt morales, cum sit de ratione operationis liberæ, vt sit imputabilis ad laudem, vel vituperium: tum quia moralitas latius patet quàm libertas, quandoquidem etiam pueri ante vsum rationis, & amentes dicuntur bene, vel male morati, prout contigerit eos esse inclinatos ad nocendum, vel obsequendum, ad quietem, vel rumores.

Art. 1. Respondetur. Morale dicitur à more. Mos autem, & latè sumitur, & strictè: latè sumptus significat, tum consuetudinem diuturna operandi vniuersitate stabilitam, tum naturam, & inclinationem cuiusque rei siue animatæ, siue inanimatæ, siue rationalis, siue irrationalis: & iuxta hanc significationem quilibet res dicitur mali moris, si sit pertinaciter nocua: & boni moris, si præualeat proficuitas; nullius verò moris, si æquè facile accomodetur ad vsus viles, & nocuos. Mos strictè sumptus dicitur inclinatio, aut dispositio humana, siue indita à natura, siue repetitis actibus acquisita ad operationes, quæ cōferunt ad finem humanæ naturæ, vel auertunt ab eodem, & propter quas homo est laudabilis, vel vituperabilis relatè ad eundem finem. Non agitur in præfenti de moralitate iuxta eas priores significationes, sed sola posterior vsurpatur à Theologis tanquam vnica. Vnde mores hominum dicuntur boni, vel mali, prout quisque consuevit operari laudabilius, estque dispositus, & inclinatus ad sic operandum. Ex itaque operationes sunt propriè morales, quæ sunt laudis, & vituperij capaces, non tantum secundum quid, & relatè ad finem aliquem particularem, sed simpliciter, & relatè ad finem vltimum hominis, & ob quas proinde homo dicitur bonus, vel malus, non pictor, aut musicus, aut miles; sed simpliciter bonus, vel malus homo, atque vt talis laudatur, vel vituperatur, seu vniuersaliter, seu partialiter, quoad omnes, vel aliquas virtutes, earumque actus.

Art. 2. Manifestum autem est, iuxta istam vsurpationem moris, & moralis, solas operationes liberas esse morales. Quia non dicitur bonus, vel malus homo, neque quisquam laudatur, vel vituperatur, propter ea, quæ necessariò agit, aut patitur, sed ob ea tantum, quæ agit ex electione libera. Non tamè omnes operationes, vtcūque liberæ, & indifferenter exercitæ, sunt morales. Quia actus dicuntur humani, & morales, secundum quod sunt à ratione, vt tradit D. Thom. q. 18. art. 5. & 6. & q. 2. de malo, art. 6. A ratione verò approbante actum relatè ad vltimum finem, vel quatenus decentem, vel dedecentem respectu naturæ rationalis vt talis. Hoc nimirum intelligit ibi, & alibi D. Thomas nomine rationis, dum agit de moribus. Fieri autem potest, vt aliquis actus eliciatur liberè, & tamen non procedat à ratione, iuxta eam vsurpationem rationis, nempe à ratione superiori. Pro quo reuocandum est in memoriam, quod dictum est supra q. 13. art. 5. & 6. pueri per aliquot annos, dormientibus, & aliis similiter dispositis, deesse libertatem indifferentiæ propter defectum abstractionis vniuersalissimæ,